

The Creator of Folklore is the People

*Uzakov Satpay*¹

Annotation: This article tells young people about the national values of the Uzbek people, teaches them the theoretical and practical aspects of folk art, encourages them to embody it in the minds of young people and use folklore ethnographic ensembles.

Key words: fats, bakhshi, askiya, song, rite, tradition, spirituality, art, ensemble, creativity, singing.

Бугунги кунда фольклор санъатининг сержило чаманлари гуркираб ривожланиб, халқимизнинг миллий онги, миллий ғурури, миллий ифтихори, маънавий дунёси кундан-кунга бойиб бормоқда. Миллий рух, миллий ғурурнинг тикланиши бу-ривожланиш билан боғлиқ бўлган табиий жараён дир. Миллий фольклор санъати анъаналарини янада ривожлантириб, уларни ёш авлод турмуш тарзига сингдириб бориш шу жараённинг муҳим киррасидир.[1, Б.46]

Фольклор санъати мероси ўзининг мазмундорлиги, тарбиявийлиги, умрбоқийлиги билан бошқа санъат турларидан ажралиб туради. У миллат қалбида эгу ниёт ва улуғ мақсадларга интилиш, эътиқод ва орзу-армонларни уйғотади. Шунинг учун фольклор санъати авлоднинг барча орзу-армонларини, иймону эътиқодини, покиза руҳи ва хотирасини, жамиятнинг эгу ниётларини акс этган қадимий анъаналарни ўзида жамулжам этиб, кишилар ҳаётига катъий сингиб кетганлиги билан ардоқлидир.

Истиклол шарофати туфайли халқимизнинг миллий қадриятларидан бири ҳисобланмиш фольклор санъатига ҳам катта эътибор берилди бошланди. Инсонларни ҳамиша эгуликга, диёнат, иймон эътиқодга ундайдиган, эл-юрт манфаати ва бирлигини тараннум этувчи миллий фольклоримиз жаҳон халқлари миқдосида қадр топиб келмоқда. Уларни изчил ўрганиш учун бугунги кунда кенг имкониятлар яратилди. Жумладан, халқ қалби билан яратилган фольклор санъатининг назарий ва амалий жиҳатини тубдан ўрганиш, уни ёшлар онгига сингдириш муҳим аҳамият касб этади.

Халқ қалбининг наволари бўлимиш дилрабо қўшиқлар, анъана ва маросимларга айланиб, асрлар давомида аждодларимиз қадриятлари ҳазинасини юзага келтирган.

Аждодларимиз яратган ва халқимиз турмуш тарзига сингиб кетган анъана, урф-одатлар ҳам бевосита фольклор санъатида ўз ифодасини топган. Бу санъат маънавий бустонининг чаманларида турфа хил жилваланади.

Ўзбекистонимиз истиклол куёшидан баҳраманд бўлиб мустақиллик нашидасини сурмоқда ва миллий истиклол мафқурасини яратмоқда. Миллий истиклол мафқураси эса халқимизнинг йиллар давомида яратган, асраб-авайлаб келаётган тафаккур ҳазинасига бой қадимий бадий меросига, умумбашарий қадриятлари, қадимий анъана ва маросимларига, миллий маданиятимиз ютуқларига суянади. Зеро миллий ахлоқ ва миллий руҳни ўзида асрлар оша ортомқлаб келаётган фольклор санъати намуналари бениҳоя ардоқлидир. У бугунги кунда ўз ортидан миллионлаб ёшларни эргаштираётган, ҳар томонлама ибрат мактаби бўлиб келмоқда. Фольклор - этнографик ансамбллари омма меҳрини қозониб, ёшлар турмуш тарзига аста-секин сингиб бормоқда. Уларнинг дастурида мужассамланган халқ оғзаки ижоди намуналари фольклоримизнинг саҳнавий кўриниши сифатида намоён бўлмоқда.

Ўзбек халқининг миллий қадриятларига асосланган урф-одатларимизнинг моҳиятини ёшларга ўргатишда, улар қалбида меҳр ва мурувват чечакларини ундириб-ўстиришда фольклор-этнографик ансамбллари дастуридан фойдаланиш ижобий самара беради.

Юзага келган ижодий эркинлик, руҳий янгилиниш фольклор асарларини ҳаётга янада кенг тарғиб қилиш жараёнини бошлади. Масалан, халқимиз бадий салоҳиятининг энг гўзал намуналарини ўзида мужассамлаштирган умумхалқ шодиёнаси – Наврўзи олам билан боғлиқ қўшиқлар, удумлар на маросимлар қайта тикланди. Наврўз байрамнинг келиб чиқиш тарихи, тараққиёт босқичлари, унинг таркибидаги фольклор асарларини бадий хусусиятлари, байрамни ўтказилиши билан боғлиқ локал белгилар руёбга чиқди. Бу соҳада амалга оширилаётган илмий тадқиқотлар асосида Наврўз байрамида қадимдан мавжуд бўлган кўпгина асрий удумлар, хусусан, “Йил боши”, “Қозон тўлди”, “Наврўз гўжа тайёрлаш”, “Сумалак пишириш”. “Ҳашар уюштириш”. “Арғимчоқ учини”, “Лола сайли” каби ўзлимизни тараннум этувчи қадимий удумларимиз яна ҳаётга қайтди. Зеро, Наврўз маросимлари, удумлари аа қўшиқларида меҳр ва мурувват, оқибат ва инсонийлик, қут-баракага бўлган буюк ишонч, мул ҳосил олиш ғояси, эл-юрт хотиржамлигининг турфа томонлари бадий талқин этилмоқда.

¹ Lecturer at the Nukus branch of the state institute of arts and culture of Uzbekistan

Фольклор-этнографик ансамбллари қаерда ташкил қилинган бўлса, ўша ерлик халқнинг миллий анъаналарини, оғзаки ижоднинг ноёб намуналарини сақлашда, унга сайқал бериб, халқнинг ўзига қайтаришида жонбозлик кўрсатмоқдалар. [2,Б.112-113]

Фольклорнинг ижодкори - халқ. Бу битмас-туганмас бадиий хазинани яратишда халққа ижоддош, асрлар оша бойитиб, янги авлодларга етказишда, унинг аслигини сақлашда, муҳофаза қилишда ҳамқору ҳамнафас, садоқатли ижодкор-ижрочилар бор - ҳеч унутиб бўлмайди буни. Улар - алла айтувчи оналар, қўшиқчилар, эртақчилар, дostonчилар, аскиячилар, қизиқчилар ва халқ оғзаки поэтик ижодининг бошқа ташувчи - етказувчилари... Фольклор бозори шулар билан қизиқ. Шу билан бирга, фольклор намуналарини ахтариб юриб топиб-аниқлаб, ёзиб олувчилар, сунг эса нашрга тайёрлаб, газета, журнал саҳифаларида, китоб шаклида оммалаштириувчилар, радио ва телевидение орқали кўпчиликка тақдим этувчи фидойиларни унутмайлик. Эндиликда фан-техника тараққиётининг фавқулодда ходисаси - интернет жаҳон халқлари ҳаётидан ўз муносиб ўрнини эгаллади. Телевидение ва интернет имкониятларидан мақсадга мувофиқ фойдаланиш республикамизнинг бугунги улуғ муваффақиятларини, шунингдек, азалий ва абадий қадриятларини, гўзал, ҳаётбахш анъаналарини, қадимий ва навқирон маданиятини жаҳон халқлари эътиборига аслидагидек ва тезкор, зарур булса, воқеа руй бераётган вақтнинг ўзида етказишда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Бугунги кунда мустахкам билимни, миллий қадрият, маънавий баркамоллик, умрбоқий анъаналар ва ажодлар таълимотини ёшлар онгига, турмуш тарзига сингдиришда фольклор санъатидан фойдаланиш, шунингдек, махсус дастур, дарслик ва қўлланмалар тайёрлаш муҳимдир. Фольклор санъатини махсус таълим сифатида коллежлар, мусиқа мактаблари, санъат олий ўқув юртларида ўқитилиши ёшларнинг миллий ғурурини шакллантиришда муҳим омил бўлиб хизмат қилади.

Ота-боболаримиздан мерос бўлиб қолган удум ва маросимларни саҳнага олиб чиқиб, яна уларни халққа қайтаришда фольклор санъати ва унинг туганмас меросидан фойдаланиш муҳим аҳамият касб этади. Чунки:

1. Фольклор-этнографик ансамбллари халқимизнинг урф-одатлари, эътиқоди ва умуминсоний қадриятларини намоён этмоқда. Улар дастурида мужассамлашган халқ ижоди намуналари фольклорнинг сахнавий кўриниши сифатида фаолият кўрсатмоқда.
2. Фольклор-этнофафик ансамбллари халқ оғзаки ижодиёти анъаналарини тиклаш ва такомиллаштиришда ёш авлодни умуминсоний қадириятлар, миллий маросимларга ҳурмат билан қараш, уларни сақлаб қолиш, эъзозлашга ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар.
3. Ҳар бир фольклор-этнографик ансамбллари мустақил республикамиз турли вилоятларида фаолият кўрсатиб, шу халқнинг такрорланмас маънавий - маданий мероси бўлмиш удумларини, маросим ва расм-русумларининг ўзига хос хусусиятларини турфа хил кўринишларда намоён этмоқдалар.
4. Фольклор-этнографик ансамбллари истиқлол туфайли анъана ва маросимларимизни бугунги авлодга қадимда улар қандай бўлса, шундайлигича етказиш, ижрочилик маҳоратини кўрсаташ имконига эга бўлдилар.
5. Фольклор-этнографик ансамбллари ўз дастуридаги маросимлар, қўшиқлар, расм-русумлар, халқ ижодиётининг турли хил намуналарини ўз муҳлисларига таништириш орқали она диёримизнинг муқаддас анъаналарига содиқ қолиш, уни эъзозлашни ибрат қилиб кўрсатишлари аҳамиятлидир.
6. Фольклор-этнографик ансамбллари дастурининг яна бир ибратли томони Ватанимизнинг бой маънавиятини кўз қорачиғидай сақлаш - энг юксак ахлоқий фазилатлар, умуминсоний сифатлар эканлигини уқтирмоқдалар. [3,Б.87]

Ҳозир мавжуд фольклор-этнографик ансамбллари халқ қалбининг ойнаси саналмиш халқ ижодиёти намуналари, турфа хил маросим, анъаналари орқали миллий қадриятимиз, қадимий анъана ва маросимларимизни тиклаб, расм-русум ва удумларимизни ўз дастурларида намоён этиш, келажак авлодга қолдириш учун ҳаракат қилмоқдалар.

Шу бонс фольклор-этнографик ансамбллари ота-боболаримиз асрлар бўйи асраб-авайлаб келган қадриятлар орқали истиқлол мафқурасини яратишга, уни ёшлар турмуш тарзига сингдиришга ёрдам бериб, келажаги буюк Ўзбек юртининг ҳақиқий эгалари бўлган ҳар томонлама етук комил инсонни тарбиялашга хизмат қилади.

Бугунги кунда фольклор санъатини бевосита удум ва маросимлар билан уйғунлашган ҳолда ривожлантиришнинг ўз ўрни ва аҳамияти катта. Зеро етилиб келаётган баркамол авлод Ўзбекистонни жаҳонга танитиши, юртимизнинг миллий қиёфасини намоён этиш учун асрий тафаккур дурдоналарини дунё халқлари орасида кенг оммалаштириши зарур.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Максетов Қ., А. Тажимуратов. «Қарақалпақ фольклори» Нукус 1979 й.
2. Муродова М. «Фолклор ва этнография» Тошкент 2008 й.
3. Қосимов Н. «Фолклор асослари» Тошкент 2008 й.
4. Каримова Д. «Мусикий педагогик маҳорат асослари». Тошкент 2008йил.